

АРТЪР КЛАРК
НАБЕРЕТЕ НОМЕРА НА
ФРАНКЕНЩАЙН

Превод от английски: Александър Хрусанов, 1982

chitanka.info

Четвърт милион души вдигнаха телефонните слушалки и няколко минути слушаха с досада и недоумение. Събудените посред нощ сметнаха, че им се обажда далечен приятел, който се е възползвал от телефонната връзка чрез изкуствени спътници, с толкова шумна реклама, въведена официално в експлоатация предния ден. Но в слушалките не се чуваше глас — само някакъв шум, който много хора сметнаха за рева на морето, други го оприличиха с вибриращи под напора на вятъра струни на арфа. Повечето в този миг си спомниха за тайнствените звуци от детството им — звуците на пулсиращата в артериите кръв, когато до ухото си допреш раковина. Каквото и да беше, продължи не повече от двадесет секунди; след това го замени сигналът „свободно“.

Абонатите по цял свят изругаха, промърмориха „Грешен номер“ и затвориха телефоните си. Някои опитаха да се обадят, за да се оплачат, но линията беше заета. След няколко часа всички бяха забравили инцидента — освен хората, чието задължение беше да се тревожат за подобни неща.

В Изследователския институт на пощите споровете продължаваха вече цяла сутрин и не се бе стигнало доникъде. Изгладнелите инженери продължиха да спорят разгорещено през обедната почивка, когато нахлуха в малкото заведение на отсрещната страна на улицата.

— Все си мисля — поде Уили Смит, специалист по полупроводникова електроника, — че е било временен приток на ток, причинен от включването на спътниковата мрежа.

— Явно е нещо, свързано със спътниците — съгласи се Джул Рейнър, проектант на електронни схеми. — Но защо с такова закъснение? Тя беше включена в полунощ, а се звъня два часа по-късно — както всички го изпитахме на гърба си. — Той се прозя изразително.

— Ти какво мислиш, докторе? — попита програмистът Боб Ендрюс. — Цялата сутрин си мълча. Сигурно имаш някаква идея?

Ръководителят на математическия отдел доктор Джон Уилямс се размърда неспокойно.

— Да — отвърна той. — Имам. Но ще ви се стори несериозна.

— Няма значение. Дори да е откачена като онези научнофантастични истории, които пишеш под псевдоним, може да

ни наведе на някаква мисъл.

Уилямс се изчерви, но леко. Всички знаеха за неговите разкази и той не се срамуваше от тях. Все пак бяха ги издали в сборник. (Оставаха му непродадени екземпляри от по пет шилинга — все още имаше около двеста от тях.)

— Добре — отзова се той, като рисуваше с пръст по покривката. — От години си мисля за това. Обръщали ли сте някога внимание на приликата между автоматичната телефонна централа и човешкия мозък?

— Кой ли не се е сецал? — присмя се един от слушателите. — Идеята вероятно произхожда от времето на Греъм Бел.

— Възможно, не твърдя, че е оригинална. Но ми се струва, че е време да се замислим сериозно. — Вгледа се недоумяващо във флуоресцентните лампи над масата; бяха необходими през този мъглив зимен ден. — Какво им става на проклетите крушки? През последните пет минути непрекъснато мигат.

— Не им обръщай внимание. Мейзи сигурно е забравила да си плати сметката за електричеството. Разправи нещо повече за теорията си.

— Повечето не е теория, а обикновени факти. Знаем, че човешкият мозък представлява система от превключватели — невроните, — свързани помежду си чрез много сложна система. Автоматичната телефонна централа е също система от превключватели — селектори и други подобни, — свързани помежду си с проводници.

— Съгласен съм — каза Смит. — Но тази аналогия няма да те отведе надалеч. Нали в мозъка има около петнадесет милиарда неврони? Това е много повече от броя на превключвателите в автоматичната централа.

Отговорът на Уилямс беше прекъснат от рева на летящ ниско реактивен самолет; преди да продължи, трябваше да изчака, докато заведението престане да вибрира.

— Никога не съм ги чувал да летят толкова ниско — изръмжа Ендрюс. — Мислех, че не е разрешено.

— Наистина не е, но не се тревожи — от контролната кула на Лондонското летище ще го засекат.

— Съмнявам се — подхвърли Рейнър. — Всъщност именно от лондонското летище подвеждаха за приземяване „Конкорд“. Но и аз не

съм чувал самолет да лети толкова ниско. Добре че не съм на борда му.

— Ще продължим ли, или не проклетото обсъждане? — попита Смит.

— Прав си за петнадесетте милиарда неврони в човешкия мозък — подхвана невъзмутимо Уилямс. — И точно това е същественото. Петнадесет милиарда звучи като огромно количество, но не е. Около 1960 година в автоматичните централи по целия свят вече имаше повече отделни превключватели. Днес те са пет пъти повече.

— Разбирам — рече бавно Рейнър. — И от вчера, след като спътниковата връзка влезе в действие, те получиха възможността за пълно свързване помежду си.

— Точно така.

За миг се възцари тишина, чуваше се само далечният вой на сирена на противопожарна кола.

— Нека да се изясним — подхвърли Смит. — Нима искаш да кажеш, че сега световната телефонна система се е превърнала в гигантски мозък?

— Грубо казано — антропоморфологично. Предпочитам да мисля като за критичен размер. — Уилямс протегна напред ръце с полуприсвити пръсти. — Ето две бучки уран-235; нищо няма да стане, докато се държат поотделно. Но щом ги съединим — той придружи думите си с жест, — се получава нещо твърде различно от голяма буца уран. Образува се дупка с диаметър един километър. Същото се получава с нашите телефонни мрежи; до днес те бяха до голяма степен независими, автономни. Сега внезапно умножихме свързващите звена — всички системи се обединиха — и достигнахме критичната точка.

— А какво точно означава критична точка в този случай? — попита Смит.

— Поради липса на по-подходящ термин — съзнание.

— Странно съзнание — обади се Рейнър. — И какво ще използва като сетивни органи?

— Ами всички радио- и телевизионни станции в света ще го хранят с информация по кабелите си. Ще има за какво да си мисли! Освен това ще разполага с данните в паметта на всички компютри; ще има достъп до тях — и до всички електронни библиотеки, радарни системи, телеметричните уреди в автоматизираните заводи. О, ще разполага с достатъчно сетивни органи! Не можем дори да си

въобразим каква ще бъде представата му за света; но несъмнено ще е безкрайно по-богата и по-сложна от нашата.

— Да приемем всичко това, тъй като идеята е забавна — съгласи се Рейнър, — но какво би могъл да прави, освен да мисли? Не може никъде да отиде, тъй като няма крайници.

— Защо му е да пътува? Той е вече навсякъде! А всяко електрическо устройство с дистанционно управление на планетата може да му послужи за крайник.

— Сега разбирам забавянето — намеси се Ендрюз. — Беше заченат в полунощ, но се роди едва в 1.50 часа сутринта. Шумът, който ни събуди, е бил първият му плач на новородено.

Опитът му да се пошегува не прозвуча убедително и никой не се усмихна. Над главите им лампите продължаваха досадното си примигване, което, изглежда, се бе засилило. Тогава вниманието им бе отвлечено към предната част на заведението, където нахлу шумно Джим Смол от отдела за електрозахранване.

— Погледнете това, момчета — захили се той, като размахваше пред колегите си лист хартия. — Забогатях. Виждали ли сте някога подобна банкова сметка?

Доктор Уилямс взе извлечението, огледа графите и прочете на глас остатъка по сметката:

— Кредит 999 999 897,87 фунта.

— Нищо странно няма — продължи той сред общото веселие. — Бих казал, че компютърът е направил малка грешка. След като банките преминаха към десетичната система, подобни неща непрекъснато се случват.

— Зная, зная — отвърна Джим, — но не ми разваляй доброто настроение. Ще поставя в рамка това извлечение... а какво би станало, ако се възползувам от него и изтегля чек за няколко милиона? Мога ли да съдя банката, ако не го осребри?

— В никакъв случай — заяви Рейнър. — Обзалагам се, че банките още преди години са се сетили и са взели мерки да се предпазят с нещо написано с дребен шрифт. Между другото, кога получи извлечението?

— С обедната поща; изпращат ги в бюрото ми, за да няма възможност жена ми да ги вижда.

— Хм... значи изчислението е било извършено рано тази сутрин. Със сигурност след полунощ...

— Какво искаш да кажеш? И защо са ви така угрижени физиономиите?

Никой не му отговори; беше подплашил нов заек и всички кучета се втурнаха след него.

— Някой тук познава ли автоматичните банкови системи? — запита ги Уили Смит. — Как се свързват помежду си?

— Като всичко друго напоследък — осведоми го Боб Ендрюз. — Всичките са свързани в една мрежа — компютрите в целия свят си говорят помежду си. Това е доказателство в твоя полза, Джон... Ако действително има някаква нередност, бих я очаквал най-напред именно там. Освен в самата телефонна система, разбира се.

— Никой не отговори на въпроса, който зададох, преди да дойде Джим — оплака се Рейнър. — Какво ще прави в действителност този свръхмозък? Дали ще бъде настроен приятелски... враждебно... или безразлично? Дали въобще ще знае, че съществуваме, или ще сметне, че действителността се състои изключително от електронните сигнали, с които борави.

— Виждам, че започваш да ми вярваш — подхвърли Уилямс с мрачно задоволство. — Мога да отговоря на въпросите ти само като задам още един. Какво прави новороденото? Започва да търси храна. — Той отново погледна към премигащите лампи. — Господи! — възкликна той, сякаш току-що го е поразила някаква мисъл. — Ще се нуждае само от един вид храна... електрически ток.

— Прекалихме с тази глупост — намеси се Смит. — Какво, по дяволите, става с обеди ни? Поръчахме го преди двадесет минути.

Никой не му обърна внимание.

— А после — Рейнър подхвана мисълта на Уилямс — ще започне да се оглежда и да протяга крайниците си. Всъщност подобно на всяко дете ще започне да си играе.

— А бебетата чупят неща — подхвърли тихичко някой.

— Небесата са ми свидетел, че ще има достатъчно играчки. Този самолет, който току-що прелетя над нас. Автоматичните линии за производство. Светофарите по улиците.

— Странно, че го спомена — прекъсна го Смол. — Навън беше станало нещо с движението — през последните десетина минути беше

спряно. Приличаше на голямо задръстване.

— Предполагам, че някъде е избухнал пожар — чух сирена на противопожарна кола.

— Чух две сирени... и нещо като експлозия към индустриалния квартал. Надявам се да не е нещо сериозно.

— Мейзи! Нямаш ли свещи? Нищо не виждам!

— Току-що си спомних — кухнята на това заведение е напълно електрифицирана. Ако въобще получим някакъв обед, той ще е студен.

— Поне ще можем да прочетем вестниците, докато чакаме. Хм... наистина изглежда, че тази сутрин са станали доста странни инциденти — неработещи семафори — тръба на главния водопровод се е спукала, понеже не е задействувал предпазният вентил — десетки оплаквания от среднощните позвънявания...

Той обърна страницата и внезапно млъкна.

— Какво има?

Без да промълви дума, Смол им подаде вестника. Само първата страница беше смислена. По вътрешните страници се редяха колони, изпълнени с безредно нахвърляни знаци — само тук-там няколко островчета на рекламните имаха някакъв смисъл сред морето на празния брътвеж. Те явно бяха отпечатани като отделен блок и бяха избягнали объркването, сполетяло текста около тях.

— Ето докъде ни доведе дистанционният набор и автоматичната продажба — измърмори Ендрюз. — Опасявам се, че „Флийт стрит“ е поставила прекалено много яйца в една електронна кошница.

— Опасявам се, че това се отнася за всички ни — добави Уилямс доста тържествено. — За всички ни.

— Ако мога да вмъкна една дума навреме, за да прекратя масовата истерия, която, изглежда, е заразила хората около тази маса — каза високо и твърдо Смит, — бих искал да изтъкна, че няма от какво да се тревожим, дори и изобретателното въображение на Джон да се окаже право. Ще трябва само да изключим изкуствените спътници... и ще се върнем там, където бяхме вчера.

— Лоботомия — промърмори Уилямс. — И аз се сетих за това.

— Какво? А, да... прерязване на връзки в мозъка. Това действително ще свърши работа. Скъпо ще струва, разбира се, и ще трябва отново да си пращаме телеграми. Но цивилизацията ще оцелее.

Някъде наблизко се разнесе грохотът на експлозия.

— Това не ми харесва — рече нервно Ендрюз. — Нека да чуем какво ще ни съобщи доброто старо радио... току-що са започнали новините в един часа.

Той посегна към чантата си и извади транзисторен приемник.

„... безпрецедентен брой промишлени злополуки, както и необяснимото изстрелване на ракети от една военна база в САЩ. Няколко летища трябваше да прекратят дейността си поради странното поведение на радарните им системи, а банките и борсите бяха затворени, защото системите им за обработка на информация излязоха напълно от строя. («Не ме изненадва», промърмори Смол, а другите му зашъткаха да мълчи). Момент, моля, току-що получих нова спешна новина... Ето я. Уведомяват ни, че е загубено управлението на новите комуникационни спътници. Те не се подчиняват на подаваните от земята нареждания. Според...“

Радиото млъкна; не се чуваше дори шумът на фоновата вълна. Ендрюз протегна ръка към копчето за настройка и го превъртя по цялата скала. Етерът мълчеше в целия обхват.

След малко Рейнър се обади с глас, близък до истерията:

— Идеята ти за лоботомия беше добра, Джон. Лошото е, че новороденото се е досетило вече за нея.

Уилямс бавно се изправи на крака.

— Хайде да се върнем в лабораторията — предложи той. — Трябва да има някакво решение.

Но той вече знаеше, че е твърде късно.

За хомо сапиенс бяха ударили телефонните камбани.

Публикувано в списание „Наука и техника“, брой 12/1982 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.